

Små stemmer – store fortællinger

Søren Jessen tegner hovedpersoner sammen med en pige fra workshop i Skanderborg.

Af Mette Rabæk, Biblioteksformidler og Projektleder *Små stemmer – store fortællinger* og *Orlaprisen*

”Det kan godt virke utroværdigt, når voksne skriver som om de er børn, men sådan er det ikke i den her bog. Hovedpersonen er meget ægte”. Sådan siger Barbara på 12 år om bogen *En lille hvid løgn – en kæmpe katastrofe* af Annegerd Lerche Kristiansen. Med den udtalelse peger Barbara på et overset aspekt af børnelitteraturen, nemlig børnenes manglende indflydelse på den. I projekt *Små stemmer – store fortællinger* er børnenes litterære stemme det centrale omdrejningspunkt.

Startskuddet til projekt *Små stemmer – store fortællinger* var netop et ønske om at smelte børns erfaringsverden og fantasi sammen med en professionel forfatters viden om plot, fortællestruktur

og formidling af den gode historie. Projektet blev søsat blandt andet med det formål at undersøge, om der kommer anderledes temaer på banen, når fortællinger bliver skabt i samarbejde mellem børn og voksne – og om de historier har en speciel appel til andre børn.

Et fælles projekt

Den væsentligste aktivitet i projektet er at give børn og voksne forfattere mulighed for at mødes om at skabe litteratur. Det sker konkret gennem forskellige workshops på Skanderborg, Silkeborg og Aarhus Bibliotekerne. Formaterne på de afviklede workshops har været meget forskellige, lige fra en ultrakort workshop på 3 timer til forløb over 4 hele dage. Fælles for forløbene er, at de deltagende børn giver udtryk for, at de er meget optagede af det fællesskab, der opstår, når de sammen digter en historie og oplever at stå med et færdigt produkt, de

er stolte af. En pige fra Silkeborg påpeger således, at den færdige bog er en fælles bog. Selv hvis man havde skrevet temmelig meget af den (som hun havde), så er alle bidrag lige vigtige, og de er forfattere til bogen alle sammen.

Kathrine Assels er forfatter på forløbet i Silkeborg og det færdige produkt, *Theodoras dagbog*, er en bog, hun også selv er stolt af: ”Jeg synes, at *Theodoras dagbog* er blevet utrolig fin og vellykket. Særligt fordi alle børn har del i historien, og fordi den er så mangeartet – man kan fornemme de forskellige stemmer, som alligevel lykkes med at forene sig til en samlet fortælling,” fortæller hun.

Fællesskabet omkring de litterære processer er med andre ord noget, både børn og forfattere oplever som meningsfuldt og givende – også i forhold til det færdige produkt. ▶

Den grafiske identitet er skabt af Jan Kjær og fem børn, der sammen har tegnet superhelte.

Samskabelse mellem generationer

Små stemmer – store fortællinger er altså et samskabelsesprojekt, og en af de store nødder projektet har måttet knække er netop samskabelseselementet. For hvordan sikrer man, at børn og forfattere er

en måde at inddrage børnene på en ligeværdig måde. Det er ikke en lærings-situation, det er en samskabelsessituation.

Forfatter, Annie Bahnsson, beskriver hvordan hun har truffet svære beslutninger undervejs i processen med at

og bearbejde den. Der er en af historierne, hvor jeg nærmest havde en søvnløs nat, fordi jeg var bange for, at jeg var kommet til at gå for meget ind over den.”

Projektgruppen, der består af 6 biblioteksformidlere, er også blevet udfordret i måden at tænke børneaktiviteter generelt. En ekstra opmærksomhed på den didaktiske planlægning af et forløb og en tydeliggørelse af ansvar og rollefordeling mellem bibliotekar, børn og forfatter er de væsentligste indsigter, projektet har affødt.

Er læsende børn marginaliserede?

Professor i børnelitteratur, Nina Christensen, og lektor, Ayoe Quist Henkel, følger projektet tæt som forskere. De har opmærksomheden rettet mod de deltagende børns oplevelse af samskabelsesprocesser og agency (børnenes handlemuligheder og indflydelse på egen situation).

Gennem observationer og interviews med de deltagende børn er forskerne blevet opmærksomme på, at det fællesskab børnene oplever i workshoppen har stor værdi for dem. Børnene giver udtryk for, at de har mødt ligesindede, nemlig

I workshoppen kan de være mærkelige sammen, og det har tydeligvis stor værdi at være en del af et læsende og skrivende fællesskab.

”

ligeværdige i processen? At alle bidrager med deres forskellige perspektiver og skaber et fælles ejerskab? Både biblioteksformidlerne, der har været facilitatorer på de forskellige workshops, og de deltagende forfattere har måttet vride hjernen for at tænke anderledes og finde

samskabe historier med en 4. klasse: ”Hold da op, hvor er det en balance, når man går ind og arbejder på denne måde. At man hele tiden skal være bevidst om at bevare børnenes krøllede måde at tænke på, men samtidig også prøve at styre historien. Eller ikke styre den, men gå ind

andre børn, der også interesserer sig for litteratur. En pige udtrykker ligefrem, at hun sjældent møder andre børn, der har samme læse- og skrivelyst som hende selv, og derfor kan hun føle sig lidt mærkelig. I workshoppen kan de være mærkelige sammen, og det har tydeligvis stor værdi at være en del af et læsende og skrivende fællesskab.

I projektgruppen har den observation affødt en del diskussioner. Retter vi fokus mod de rette målgrupper? Som så mange andre fagprofessionelle har vi stort fokus på de børn, der ikke læser af egen lyst. Men hvad med de børn, der elsker litteratur? Hvordan kan vi bedst understøtte den gruppe og skabe læsende fællesskaber? Det er blevet et nyt opmærksomhedspunkt for projektet.

Børns historier er voldsomme

I projektet er vi stødt på børn, der ikke læser børnebøger, fordi de er for *børnevenlige*. Der sker for lidt i børnebøgerne. Der er ikke så meget krimi, ikke så meget spænding og ikke så meget kærlighed. De læsende børns oplevelse af børnelitteratur er, at det genre- og indholdsmæssigt er en light-udgave af voksenlitteratur. Og som en dreng udtrykker det, så har børn mere energi end voksne og vil gerne læse noget, der er "mere vildt i det". Det kommer også til udtryk i de tekster, børnene forfatter i projektet. *Kære dagbog* er for eksempel en voldsom historie om en pige, hvis mor dør, og hun løber hjemmefra fordi faren drikker. En anden type vildskab finder vi i teksten *Zebrasaksen*, hvor hovedpersonen, Girafdetektiven, må lægge sin whisky på hylden og tage til Estland for at finde zebrasaksen, der er stjålet fra Dyremuseet. Historien er i krimigenren med et godt drys humor, men også med en løftet pegefinger i forhold til klimaforandringer: Zebrasaksen er en saks lavet af skindet fra den allersidste zebra. Det er et vigtigt minde fra den tid, hvor der stadig fandtes zebraer. Nu er de jo en uddød art." (fra *Zebrasaksen*)

De børn, vi har interviewet, giver udtryk for, at de gerne vil læse både krimi, kærlighed, sjov og drama i samme bog. De vil altså gerne have lidt af det hele – og helst råt for usødet. Og det karakteriserer også de historier, der indtil videre er blevet til i projektet.

Svære emner for børn

Børnenes historier skal selvfølgelig læses af andre børn. Spørgsmålet er, om historierne har en speciel appel til børnelæsere, netop fordi de er digtet af børn? Projektet er ikke nået i mål med undersøgelsen, men enkelte stikprøver peger på, at børnene finder historierne relevante og spændende. Bogen

Kære Dagbog, der er forfattet af Anya Winquist og tre 11-årige børn, er blevet læst højt for en aldersmæssigt blandet gruppe børn. Historien gav anledning til en meget personlig og følsom samtale om alkoholmisbrug og ensomhed, og alle de medvirkende børn gav udtryk for, at det var en historie, de kunne relatere sig til: "I historien er der både noget med en, der drikker og én der er død og at føle sig ensom. Og på den måde at være ked af det. Der er mange forskellige ting med i det. Så bare man kan relatere til noget af det," forklarer en pige på 13 år.

Børnene er også enige om, at historien er mere dybsindig, end hvis det (kun) var en voksen, der havde skrevet den. De giver udtryk for, at en voksen forfatter kan være bange for at skrive noget, der er for sørgeligt og for uhyggeligt. Og måske er det den vigtigste grund til, at vi skal tage børns litterære stemme alvorligt. ■

CoC Playful Minds' definition af samskabelse:

"Samskabelse med børn er en praksis, en metode, en ideologi, hvor børn og voksne ligeværdigt og risikovilligt skaber noget sammen"

Læs mere:

Projektets hjemmeside er under opbygning. Den vil være tilgængelig sommeren 2022 her:

<https://www2.aarhus.dk/smaastemmer/>
Kontakt til projektleder, Mette Rabæk: merp@aarhus.dk

- "Små stemmer – store fortællinger" er et 2-årigt projekt, der er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen. Projektet afsluttes december 2022.
- Projektet afvikles i et samarbejde mellem Skanderborg, Silkeborg og Aarhus bibliotekerne, hvor Aarhus har projektledelsen.
- Aarhus Universitet bidrager til projektet med forskning i den litterære samskabelse mellem barn og voksen.
- De producerede tekster kan læses på eReolen GO! fra efteråret 22
- Projektets målgruppe er børn på 10-13 år.

Børnene har fundet en efterladt kuffert på Dokk1 i Aarhus. Hvor kommer den fra? Og hvem har placeret den der? Børnene brainstormer på historien.